

ESPAI D'OPINIONS**Nº135**
Març 2012**Francesca Salvà****Professora Pedagogia Aplicada i
Psicologia de l'Educació****UIB****LA PROBLEMÀTICA SOCIOECONÒMICA DE LA DONA:
REFLEXIONS EN TEMPS DE CRISI**

Les anàlisis sobre la problemàtica socioeconòmica de la dona fan referència habitualment a les dificultats de les dones per participar a l'àmbit públic i molt especialment a les desigualtats en relació al treball i els ingressos econòmics.

Malgrat una revisió del concepte de treball mostra que en l'ús quotidià de les llengües europees el concepte de treball és molt ampli i no es restringeix de cap manera a la idea de pagament o de salari (Durán, 2005) i s'estima que el volum de treball no remunerat és el doble del treball remunerat en termes de dedicació de temps (CES, 2012), la incorporació del treball no remunerat com a objecte d'estudi en les ciències socials és relativament recent.

Els estudis sobre el treball no remunerat que tradicionalment fan les dones (treball domèstic i de cura dels altres) han documentat el valor d'aquet treball des de diferents perspectives. D'entre aquestes vull destacar la que fa referència als seu impacte en la qualitat de vida i en el benestar de les persones i de les comunitats. En aquest sentit es parla de la "petjada civilitzadora" en referència al "temps, l'afecte i les energies amoroses necessàries per obtenir la qualitat de vida, la seguretat emocional i l'equilibri psicoafectiu imprescindibles per tal que una població definida amb un nivell de vida específic tingui garantida la seva continuïtat generacional" (Bosch, Carrasco, Grau, 2005 a Carrasco, Mayordomo, 2006). D'acord amb aquest plantejament, els homes, considerats globalment, presenten un dèficit civilitzador degut a que durant la seva vida aporten menys energies amoroses i de cura de les que consumeixen per sostenir la seva forma de vida, mentre que les dones aporten més del que reben. Aquesta aportació de les dones en detriment dels recursos propis, en el context d'una societat que infravalora aquestes activitats i aquests temps associats al benestar de les persones, és central quan fem referència a la problemàtica socioeconòmica de les dones.

La consideració del treball remunerat com a sinònim de treball reflexa uns valors socials en els quals prima el que té valor de mercaderia i es pot valorar

en termes monetaris. L'actual crisi econòmica és també i potser fonamentalment una crisi d'aquests valors: guanyar *versus* col·laborar, tenir *versus* ser,... I, sobretot, guanyar i tenir sense límits, en detriment, també sense límits, de col·laborar i de ser. Fins i tot sense els límits que ens imposa la pròpia naturalesa humana i l'entorn en el qual vivim, del qual per cert formam part, que no posseïm.

La reflexió sobre la situació socioeconòmica de les dones s'ha de fer en aquest context i ha d'anar més enllà dels paradigmes tradicionals que consideren la dedicació a les tasques de la llar i la cura dels altres com a "inactivitat". Tal com plantegen Esping-Andersen i Palier (2010), cal "feminitzar" la trajectòria vital masculina si es vol assolir un equilibri positiu.

En la construcció de les sortides a la crisi, la lluita pels drets laborals i sindicals de les dones i dels homes ha d'incloure i s'ha d'articular de manera cada cop més explícita amb la lluita pels drets més globals de ciutadania. En aquest context, les aportacions dels estudis i les pràctiques sobre usos del temps tenen enormes potencialitats. La seva finalitat és aconseguir una "major igualtat i equitat de gènere en tots els moments i àmbits del cicle vital", tot posant el centre d'atenció en les necessitats de les persones i, principalment, en les demandes de les dones, dels nins i les nines, de la gent gran i d'altres persones fràgils (Legarreta, 2010). L'eix central passa de les necessitats dels mercats a les necessitats de les persones i aquestes persones son considerades globalment, més enllà de les seves relacions amb el treball remunerat. En aquest sentit van molt més enllà de les polítiques de conciliació, que estan lligades directament al treball remunerat i, cada cop més, a determinades formes del mateix, i no posen en tela de judici la divisió sexual del treball, tal com queda clarament documentat en les estadístiques sobre usos de les dites mesures.

Les polítiques del temps ens proporcionen un marc teòric-pràctic en construcció que, des dels seus orígens, es planteja com a participatiu, i en el marc del qual avançar cap a una societat més democràtica i igualitària.

Referències

Bosch, Anna; Carrasco, Cristina; Grau, Elena (2005). Verde que te quiero violeta. Encuentros y desencuentros entre feminismo y ecologismo. A Tello. *La Historia Cuenta*. Barcelona: El Viejo Topo. P. 321-346.

Carrasco, Cristina; Mayordomo, Maribel (2006). Trabajo y condiciones de vida: una mirada no androcéntrica. A Zubero, Imanol (coord.). *Documentación Social. Revista de Estudios Sociales y Sociología Aplicada*. Monográfico Ocupación e Inclusión, octubre-diciembre, 113-126.

CES. Consejo Económico y Social España (2012). *Tercer informe sobre la situación de las mujeres en la realidad sociolaboral española*. Madrid: Consejo Económico y Social.

Durán, María Ángeles (2005). El futuro del trabajo en Europa: El cuidado de las personas dependientes. En VV. AA. *Cohesión Social, Políticas Conciliatorias y Presupuesto Público. Una mirada desde el género*. Ciudad de México: GTZ. Política Fiscal Pro-Equidad de Género en América Latina y el Caribe. UNFPA. Equipo de Apoyo Técnico para América Latina y Caribe.

Esping-Andersen, Gosta; Palier, Bruno (2010). *Los tres grandes retos del Estado del bienestar*. Barcelona: Ariel.

Legarreta, Matxalen (2010). *Tiempo y desigualdades de género. Distribución social y políticas del tiempo*. Sevilla: Insitituto Andaluz de la Mujer.